

ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಬಾಹುಬಲಿ

ಪ್ರತಿಮಾ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಕೊಡಚಾದ್ರಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಹೊಸನಗರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ಸಾಹಿತ್ಯದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಅದರ ಗಾತ್ರ, ವಿಸ್ತಾರ, ಅಂತಃಸತ್ವದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ವಿರಳವಾಗಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗವಿದು. ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಅನ್ವರ್ಥವಾಗುವ ಕೃತಿಗಳು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಳ. ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಕಾವ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಬೆಸೆದು ತನ್ನದೇ ಆದ ಹೊಸ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆ, ಆದಿಪುರಾಣ, ಭರತೇಶ ವೈಭವ, ಶ್ರೀ ಬಾಹುಬಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ದಿಗ್ವಿಜಯಂ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಪರಿಸರದ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದ ಒಪ್ಪಿತ ಮೌಲ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಶಾಶ್ವತ ಸಂಪತ್ತಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿರುವ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಲಭ್ಯ ದಾಖಲೆಗಳ ಆಧಾರದಂತೆ ಆದಿಪುರಾಣವೇ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಮಹಾಕಾವ್ಯ.

ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನಿಂದ 'ಎಪಿಕ್' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಪ್ರಕಾರವು ಸಾಕಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಕಥನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮೂಹವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಆದಿಪುರಾಣವು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಮೊದಲ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಭವಾವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಕುರಿತಾದುದಾದರೂ ಮೊದಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭರತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಾಡನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಕಥನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅಂದು ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ವೈಭವೋಪೇತವಾದ ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧದಿ ವೀರ ಕಥನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

Please cite this article as: ಪ್ರತಿಮಾ. (2024). ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಬಾಹುಬಲಿ. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರಿಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಬಿಬಿಎಂಆರ್‌ಡಿ, 6(1). ಪು.ಸಂ. 64-69

ಕನ್ನಡ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಅಸ್ಥಿತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿವೆ. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ತೀವ್ರವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ, “ಜನಾಂಗಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಇತರ ಕಥನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.”¹

ಮಹಾಕವಿಗಳು ವೀರರ ಕಥನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿ ವೀರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೆತ್ತುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವರ್ಣನೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬದುಕು, ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿಂದಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬದುಕು ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳೆರಡನ್ನು ಬೆಸೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಮಾಡಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಂಭೀರ ಛಂದಸ್ಸಿನಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡು ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು

ಶಿಲ್ಪಿ ತನ್ನ ಕಲೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಲು ಸೂಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಂತೆ ಮಹಾಕವಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಮಹದನುಭವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸದಾ ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕವಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ವಸ್ತುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣ, ಕಥೆ ವಸ್ತುವಾಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕವಿ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಬರೆದ ಮೊದಲಿಗ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಳೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಬಂದ ಮೊದಲ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಅದನ್ನಾಧರಿಸಿ ಬಂದ ಅನಂತರದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾಗಲಿ ವಸ್ತು ಮಾತ್ರ ಹಳೆಯದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದೊಂದಿಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆ ವಸ್ತು ಮೊದಲ ಮಹಾಕವಿಗಳಿಗೆ ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣವಾದರೆ; ಅನಂತರದ ಮಹಾಕವಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ವಸ್ತುಗಳೂ ಕಥಾವಸ್ತುವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಬಾಹುಬಲಿಯಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಅದರ ನಾಯಕರ ವೀರಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ, ಮಹಾವೀರರ, ಸಾಹಸ ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಆತ ಯುದ್ಧವೀರನಾಗಿರಬಹುದು, ದಾನವೀರ-ತ್ಯಾಗವೀರನೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕವಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳಿಗಿಂತ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಿಂದಲೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಸಮಕಾಲೀನತೆಯ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕಾದ ಕವಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ನಿಲುವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾರದು. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ,

ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕವಿಗಳು ತೀರಾ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೋಡಲು ಕವಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ವಸ್ತುವೇ ಆಗಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿಯತವಾದ ದೂರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗಲೇ ಅದನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಹೀಗಾಗಿಯೇ, 'ಶ್ರೀ ಬಾಹುಬಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ದಿಗ್ವಿಜಯಂ' ಕೃತಿಯು 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಹುತೇಕ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾದ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ನಾಯಕರನ್ನಾಗಿಸದೆ ಅದೇ ಮಾದರಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಗಾಂಧೀ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು, ತತ್ವದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ಹಳೆಯದಾದರೂ ಅದನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಜೀವಂತವಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕವಿ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಎ.ಸಿ. ಬ್ರಾಡ್ಲೆಯ ಪ್ರಕಾರ, "ಯಾವುದೇ ಕಾವ್ಯ ಮಹತ್ತಾದುದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದು ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿರಬೇಕು."² ಭೂತಕಾಲದ ನೆನಪು ಅಥವಾ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಆಲೋಚನೆಗೆ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕವಿಯು ಜೋಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮಹಾಕವಿಯಾದವನು ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವರ್ತಮಾನ ಮಿಳಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ವರ್ತಮಾನದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ನಿಖರತೆ ಕಠಿಣವಾದ್ದರಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಪುರಾಣ, ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಸಲಿಗೆ ಕವಿ ಹೇಳಲು ಹೊರಡುವುದು ಅಂದಿನ ವರ್ತಮಾನದ ಅನುಭವ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ತೆರೆದಿಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಕವಿಗಳು ಬದುಕಿದ ಕಾಲದ ಯುಗಧರ್ಮದ ಸತ್ವಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಅಲ್ಲದೇ ಅಂದದಿನ ಕಾಲಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಅಂದದಿನ ಯುಗಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಕಾಲದ ಸಮಷ್ಟಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಇಂಥ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು ನಿತ್ಯಸತ್ಯದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಬಂದೊದಗುವ ಧರ್ಮಸಂಕಟಗಳು, ಸವಾಲುಗಳು ಇಡೀ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶವೆಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಹಾರ ಮಾತ್ರ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವೆಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹೊಂದಿಸುವಾಗ ಪಾತ್ರ ಅಥವಾ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಮಾಜ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತಸ್ಥನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ಜೈನ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ 12 ಜನ ಕನ್ನಿಕೆಯರನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಾಭಾಸದಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಪಾತ್ರವು 'ಮಹಾಪುರಾಣ'ದಿಂದ 'ಆದಿಪುರಾಣ'ಕ್ಕೆ, 'ಆದಿಪುರಾಣ'ದಿಂದ 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ'ಕ್ಕೆ, 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ'ದಿಂದ 'ಶ್ರೀ ಬಾಹುಬಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ದಿಗ್ವಿಜಯಂ'ಗೆ ಬರುವಾಗ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು

ಹಿಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದು; ಸಮಾಜ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎದುರಾಗಿ ಉತ್ತರವಾಗುವ ಈ ಪಾತ್ರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೇ ಇದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕರು ಧೀರೋದಾತ್ತರು, ಮಹಾಪುರುಷರು ಅಸಾಧಾರಣ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾಯಕನಿಗೆ ಸರಿದೂರೆಯಾಗಬಲ್ಲ ಪ್ರತಿನಾಯಕನನ್ನೂ ಕವಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆ. ಎರಡೂ ಪಾತ್ರಗಳ ಅಂತಿಮ ಗುರಿ ಒಳಿತಿನ ಗೆಲುವೇ ಆಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕನೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನ, ಪಂಪನ ವಿಕರ್ಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣ, ನಾಗಚಂದ್ರನ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಮಹಾಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಾಯಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ, ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ಕಾಣುವಂತೆ ಪ್ರತಿನಾಯಕ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. 'ಆದಿಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ವೃಷಭನಾಥನ ಭವಾವಳಿ, ಮೋಕ್ಷವೇ ಮುಖ್ಯವಾದರೂ ಪೂರಕ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಬಂದ ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಯರು ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ'ದಲ್ಲಿ ಭರತ ಮುಖ್ಯನಾದರೂ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಬಾಹುಬಲಿ.

ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕವಿಯ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯೇನೂ ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆದಿಪುರಾಣ, ಭರತೇಶ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಬಾಹುಬಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ದಿಗ್ವಿಜಯಂ ಕೃತಿಗಳು

ಆದಿಪುರಾಣ

“ಅನೇಕ ಸರ್ಗಗಳು ಕೂಡಿ ಆದುದಕ್ಕೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಕುರಿತಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ವಾಗಿರುವುದು. ಅದರ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಅಥವಾ ಅಶ್ಲೀಲ ದೋಷವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿರುತ್ತದೆ. ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ, ದೂತರು, ಯುದ್ಧ, ನಾಯಕಾಭ್ಯುದಯಗಳಿಂದಲೂ ಪಂಚಸಂಧಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಮನ್ವಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವಂತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಐಹಿಕವಾದ ಅರ್ಥದ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಲೋಕ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಸಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ”³ ಎಂಬ ಭಾಮಹನ ಮಾತಿಗೆ ಅನ್ವರ್ಥಕವೆಂಬಂತೆ ರಚನೆಯಾದ ಕೃತಿ ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ.

“ಕವಿತೆಯೊಳಾಸೆಗೆಯ್ವು ಫಲಮಾವುದೊ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ‘ಪೂಜೆ’ ‘ನೆಗಳ್ಳೆ’ ‘ಲಾಭ’ಮೆಂಬಿವೆ ವಲಂ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ಪಂಪ. ಇವು ಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿನ ಲಾಭವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಜಿನಗುಣಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತವೆ. ಈ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸುವಂತೆ ಕಟ್ಟಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬದುಕಿಗೆ ಹಲವು ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣದ ರಚನೆಯ ಶಿಖರಾಗ್ರ ಗುರಿ ಬಾಹುಬಲಿಯ ರೂಪಕವೇ ಆಗಿದೆ.

‘ಬೆಳಗುವೆನಿಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕಮನಲ್ಲಿ ಜಿನಾಗಮಮಂ’ ಎಂದು ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನು ಜಿನಧರ್ಮದ ರೂವಾರಿ ಎಂಬಂತೆ ಪಂಪ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಜೈನಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಮೆರೆಯುವುದು ಪಂಪನ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ. ಬಾಹುಬಲಿಯ ವರ್ಣನೆಗೆ ಮಹಾಪುರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಭರತೇಶ ವೈಭವ

ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಎರಕ ಹೊಯ್ದಂತೆ ಕೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕೃತಿ ಭರತೇಶ ವೈಭವ. ಬಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯು ಜಡವಾಗಿದ್ದ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಯೋಗಭೋಗ ಸಮನ್ವಯದ ಹೊಸ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದ ಕೃತಿ ಇದು. ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಎರಕದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಚೆಲುವನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ್ದು ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯ ಭರತೇಶ ವೈಭವ. ಪಂಪ ರನ್ನರ ಚಂಪೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಗಿದು, ಶರಣರ ವಚನಗಳೆಂಬ ಸರಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಂಡು, ಹರಿಹರನ ರಗಳೆ, ರಾಘವಾಂಕ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸರ ಷಟ್ಪದಿಯ ವೈಭವವು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಬಂದ ಕೃತಿ. ಮತ್ತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮೈದುಂಬಿಕೊಂಡು ಇದುವರೆಗಿನ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಸರಳತೆ ಮತ್ತು ಭವ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮಿಳಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಭರತೇಶವೈಭವ ರಚನೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳೇ ಆಸರೆ. ಸನ್ನಡತೆ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಯೇ ಇದರ ಬುನಾದಿ. ಬರುಬರುತ್ತಾ ಸನ್ನಡತೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿದು, ಕಂದಾಚಾರಗಳು ಕಲಬೆರಕೆಯಾದಾಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸರಳವಾಗಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ಪರಿಚಯಿಸಿತು. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ತುರ್ತನ್ನು ಅರಿತ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ಶುಷ್ಕ ವೈರಾಗ್ಯದ ಆಡುಂಬೊಲವಾಗಿದ್ದ ಜೈನಧರ್ಮವನ್ನು ರಸಮಿಶ್ರಿತ ಕಾವ್ಯವಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭರತನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನೀರಸತೆ ನೀಗಿಸಲು ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ, ಮಾನವೀಯತೆಯ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ಬಾಹುಬಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಈ ಕೃತಿ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡು ‘ಸರ್ಗಬಂಧೋ ಮಹಾಕಾವ್ಯ’ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಬಾಹುಬಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ದಿಗ್ವಿಜಯಂ

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೊಸತನವನ್ನು ಮೈದುಂಬಿಕೊಂಡು ರಚನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡ ಆಧುನಿಕ

ಕನ್ನಡ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಪುರಾಣದ ಉದಾತ್ತ ನಾಯಕನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ವೀರಪ್ರಮೋಯ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಆಯಿತು. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯದ ಆಳ, ಅಗಲ, ಎತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡ ಬಾಹುಬಲಿಯು ವರ್ತಮಾನದ ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಓದು ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಭಾಷೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿ ದೇಸೀಯತೆಯಿಂದ ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಡೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಾಗಿದರೆ, ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ದೇಸೀಯತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಪ್ರಾಚೀನ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಈ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳು ಆಯಾಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಭಾರತೀಯ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಹೇಳುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಅಂದರೆ, ಆಶ್ವಾಸ/ಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದು, ಇತಿಹಾಸ ಅಥವಾ ಪುರಾಣದಿಂದ ಆಯ್ದು ಕಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಮಹಾಪುರುಷ/ಮಹಾನಾಯಕನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆಯಾಗಿವೆ. ಗಂಭೀರವಾದ ಭಂದಸ್ಸು, ನಿರಂತರ ರಸಭಾವಗಳಿರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ. ಎಸ್. (2009). *ಸಮಗ್ರ ಗದ್ಯ 3*. (K. R. Sreenivasa Iyengar - The adventure of criticism, P.53)
2. ಅದೇ. (A. C. Bradley -Oxford lectures on poetry P.191)
3. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕೆ. (1974). *ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ*. ಪುಟ.9-10

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

- ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕೆ. (1974). *ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ*. ಶಾರದಾ ಮಂದಿರ.
- ಮುಗಳಿ, ರಂ.ಶ್ರೀ. (2000). *ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ*. ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ.
- ಸಣ್ಣಯ್ಯ ಬಿ. ಎಸ್. ಮತ್ತು ರಾಮೇಗೌಡ (ಸಂ.) (2019). *ಪಂಪಮಹಾಕವಿಯ ಆದಿಪುರಾಣಂ*. ಸಂವಹನ.
- ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ. ಎಸ್. (2009). *ಸಮಗ್ರ ಗದ್ಯ 3*. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ.
- ವಸಿಷ್ಠ, (1999). *ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯ ಭರತೇಶ ವೈಭವ*. ಚೇತನಬುಕ್ ಹೌಸ್.